

LODJUR: Snoking

Detta faktablad *Lodjur: Snoking* inom *Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt* (www.rovdata.no) i Norge och inom *Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige* (www.naturvardsverket.se) är ett av flera dokument för styrning av och vägledning kring inventeringar av stora rovdjur i Sverige och Norge. Faktabladet gäller för personer, knutna till Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge och Länsstyrelserna i Sverige samt för de svenska samebyarnas inventeringsamordnare, som har ett ansvar för att kontrollera och kvalitetssäkra observationer med mera av stora rovdjur, och för att registrera dessa i den svensk-norska databasen Rovbase. För övriga instruktioner och faktablad som reglerar inventering av stora rovdjur i Norge och Sverige, och för vetenskaplig litteratur om rovdjursinventeringar med mera se www.rovdata.no och www.naturvardsverket.se. I Sverige finns också förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringarna av stora rovdjur. De listas sist i detta faktablad.

Så har metoden snoking utvecklats

Snoking definierades som begrepp av Naturvårdsverket i och med att ett nytt ersättningsystem för förekomst av rovdjur infördes 1996. Länsstyrelserna fick då ett utökat ansvar för inventering av stora rovdjur inom renskötseområdet. Sedan dess har snoking använts för att inventera lodjur och andra stora rovdjur både inom och utanför renskötseområdet. Ordet snoking kommer av att snoka, det vill säga söka efter spår eller spårtecken.

Sammanfattning av metoden

Snoking är egentligen ingen definierad inventeringsmetod, utan ett samlingsnamn för när man letar efter lodjursspår i terrängen. Snokade sträckor kan räknas som inventeringsslingor och registreras i databasen Rovbase. Snoking omfattar alla former av mindre systematiska sökningar efter spår eller spårtecken från lodjur i terrängen. Till skillnad från de flesta andra inventeringsmetoder har snoking inga bestämda kriterier och det finns egentligen bara en regel: snoking ska bedrivas på ett sådant sätt att chanserna att upptäcka till exempel korsande lodjursspår är goda. Om en bil används för att leta korsande spår längs skogsbilvägar, ska föraren exempelvis köra tillräckligt långsamt. Inventeraren kan förflytta sig i bil längs oplogade skogsbilvägar, till fots, på skidor eller med snöskoter i terrängen. En snokingrunda får räknas som en inventeringsslinga i databasen Rovbase förutsatt att möjligheterna att upptäcka spår är goda.

I vilka områden?

Snoking kan användas i alla områden, till exempel i skogen och på fjället, men också längs skogsbilvägar som är oplogade eller har ett orört snötäcke i dikeskanterna. Vinterförhållanden med snö ger goda förutsättningar för snoking efter lodjur och övriga rovdjur, men vid inventering av varg kan snoking även användas på barmark genom att söka efter vargspinnning på vägar.

I vilka sammanhang?

I lodjursinventerarnas verktyglåda finns olika metoder som kan användas för att söka igenom landskapet. Att kontrollera allmänhetens rapporter är ett sätt. Om rapporter från allmänheten inte kommer in från alla områden kan andra metoder tillämpas. Snoking bör endast användas i de områden där allmänheten lämnat få rapporter och där lodjurspopulationen misstänks vara gles. I områden där det misstänks finnas flera näraliggande föryngringar är det ofta mer effektivt att göra gemensamma insatser och använda metoderna rullande inventering eller områdesinventering (se faktabladerna *Lodjur: Rullande inventering* och *Lodjur: Områdesinventering*)

Vad krävs för att genomföra snoking?

PLANERING

Den som är inventeringsansvarig på länsstyrelsen har ett ansvar för att tillsammans med berörda intresseorganisationer och/eller samebyar planera inför säsongens inventeringsinsatser. Under pågående inventering ska inventeringsansvarig på länsstyrelsen och regionalt ansvarig på SNO löpande utvärdera vilka områden som täcks av allmänhetens rapporter eller andra inventeringsformer, och var snoking efter lodjur ska användas för att göra inventeringen heltäckande.

FÄRDSÄTT

För att få så god utdelning som möjligt vid snoking, och för att arbetet ska kunna redovisas som en inventeringsslinga, ska möjligheterna att upptäcka spår längs rundan vara goda. Används bil eller skoter ska fordonet framföras på ett sådant sätt och i sådan terräng att korsande lodjursspår inte missas, vilket är lätt hänt. Samtliga viltväxlar eller spårlopör av andra arter ska kontrolleras eftersom djur ofta trampar i varandras spår.

SNÖFÖRHÅLLANDEN

Nysnö ger bra förutsättningar för snoking eftersom den totala mängden spår i terrängen minskar. Det underlättar letandet och framför allt själva spårningen när lodjuren väl hittas. Men eftersom snoking främst ska användas i områden där man inte förväntar sig att finna särskilt många djur bör man avvakta till två eller flera dygn efter snöfall. På så sätt får lodjuren mer tid på sig att avsätta spår i markerna och då ökar även sannolikheten att hitta spår. Snoking bör inte föregås av hård vind och snödrev som har sopat igen många spår i snön.

INVENTERINGSLINJER

Snokingen bör göras på vägar, leder, stigar, eller liknande passager där sannolikheten för att upptäcka spår är stor. Med fördel används oplogade skogsbilvägar, mindre trafikerade skogsbilvägar eller områden med så lite andra spår av andra djur och av människor som möjligt.

I områden med täta stammar av klövvilt kan det i vissa fall vara mycket svårt att söka spår och spåra. I dessa områden är det viktigt att vara ute snabbt efter snöfall, så fort djuren har hunnit avsätta spår. Två dygn mellan snöfall och snoking är en bra tumregel. Precis som vid områdesinventering bör de avsökta vägarna/lederna/stigarna ligga tätare, ju kortare tid som gått sedan snöfallet. Om snoking efter lodjursspår genomförs på sådant sätt att man samtidigt håller utkik efter korsande spår av andra arter kan den spårade sträckan även räknas som en snokad sträcka eller inventeringsslinga för andra rovdjursarter.

VISS SYSTEMATIK

Även om snoking inte är definierad med regler för hur genomsökningen av landskapet ska gå till bör utövaren i del flesta fall ta eget ansvar för att arbetet sker med viss systematik. Olika områden kanske bör besökas samma antal gånger. Är det ett större område som ska genomsökas bör man starta i ena änden och snoka sig igenom området i en riktning hellre än att åka fram och tillbaka. En viss systematik underlättar också planeringen av inventeringsarbetet och minskar risken att spår missas under arbetet.

Den som ägnar sig åt snoking bör ha god kännedom om den genomsnittliga storleken på lodjurets hemområde, och storleksvariationen. Personen bör även känna till hur lodjuren brukar röra sig under ett normalt dygn eftersom detta påverkar hur tätt inventeringslinjerna bör ligga (se faktablad *Lodjur: Avståndskriterier*).

PERSONALSTYRKA

Snoking kan bedrivas av enskilda, men som i de flesta inventeringar finns det en vinst i att jobba flera personer tillsammans. Då kan man söka av ett större område samtidigt, vilket underlättar särskiljning.

Särskiljning av familjegrupper

Familjegrupper av lodjur måste spåras den sträcka som krävs enligt kriterier för att fastställa en föryngring. Särskiljning av olika familjegrupper som hittas vid snoking bör framförallt göras genom att använda avståndskriterier (se faktablad *Lodjur: Avståndskriterier*). Med hjälp av avståndskriterier bedöms om spåren kommer från en och samma familjegrupp eller från flera olika. Särskiljningen baseras på avstånd i tid och rum mellan observationerna. På så vis kan observationer relateras till varandra och därmed grupperas även om de är insamlade under olika månader. Särskiljning eller gruppering av spår från två olika familjegrupper i fält kan ske genom bakspårning till senaste snöfall eller ringning (Se faktablad *Lodjur: Särskiljning och gruppering i fält*). Långa spårningar kan underlätta särskiljning och gruppering.

Redovisning

Alla snokade sträckor ska redovisas i databasen Rovbase, vi kallar dem då för inventeringsslingor. Både slingor och de spår som observerats längs med slingan ska redovisas som bidrag till information om inventeringens täckningsgrad.

Förordningar och föreskrifter

I Sverige finns även följande förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringar av rovdjur och ersättningar för förekomst av rovdjur:

- 1) Viltskadeförordning (2001:724)
- 2) Förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (NFS 2009:1263)
- 3) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)
- 4) Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:01)
- 5) Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:12)
- 6) Föreskrift om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9)